

Oikeusministeriölle

Vanhusasiavaltuutetun tehtävän kuulemistilaisuus 29.4.2020 – näkökulmia asian jatkovalmisteluun

Viite: Oikeusministeriön demokratia- ja julkisoikeusosaston muistio 24.4.2020

Satakunnan vanhusneuvosto oli edustettuna vanhusasiavaltuutetun tehtävän kuulemistilaisuudessa (nettiyhteys) 29.4.2020. Satakunnan vanhusneuvosto haluaa tuoda asian jatkovalmistelussa huomioonotettaviksi omia näkemyksiään ja kokemuksiaan vanhusasiavaltuutetun tehtävistä niin alueellisella kuin valtakunnallisella tasolla.

Oikeusministeriön laatima taustamuistio 24.4.2020 on Satakunnan vanhusneuvoston mielestä oikeansuuntainen ja tukee sitä valmistelua mitä Satakunnassa on vuosien mittaan tehty. Kannatamme siis lämpimästi asian jatkovalmistelua näillä suuntaviivoilla. Omista suunnitelmistamme ja hankkeistamme saamamme kokemukset tukevat mielestämme hyvin muistion tavoitteita. Korostammekin sitä, että vanhusasiavaltuutetun tehtävä on nähtävä samassa isossa kuvassa valtakunnallisen tehtävän lisäksi maakunnallisena ja paikallisena (kuntakohtaisena). Vain näin on mahdollista saada tehtävään lisäarvoa ja välttää toimintojen päällekkäisyydet.

Taustaa

Satakuntaliitto käynnisti v. 2008 valmistelun maakunnallisen vanhusasiavaltuutetun (myöh. vanhusasiavaltuutettu) tehtävän mahdolliseksi perustamiseksi Satakunnan maakuntaan.

Kuntasektorilla tehtyjen kartoitusten perusteella näytti todennäköiseltä, ettei jäsenkunnissa ollut taloudellisia resursseja ryhtyä rahoittamaan uutta tehtävää. Aika nopeasti valmistelussa päädyttiinkin siihen, että tehtävää jatkovalmistellaan hankkeena, jolle haetaan ulkopuolista rahoitusta.

27.4.2009 on hankesuunnitelmaan kirjattu mm. seuraavia vanhusasiavaltuutetun tehtäviä:

- * seurata ikääntyneiden ihmisten asemaa ja oikeuksia maakunnan kunnissa
- * toimia yhteyshenkilönä kuntien kehittäessä vanhustalouksellisia palveluita
- * levittää valtakunnallisia vanhustyön käytäntöjä
- * pitää yhteyttä ja tehdä yhteistyötä kuntien viranhaltijoiden, vanhusneuvostojen ja vanhusjärjestöjen kanssa

- * tehdä aloitteita päättäjille kuntien ja valtakunnan tasolla
- * olla yhteistyössä maakunnan vanhustyön koulutusorganisaatioiden kanssa
- * koordinoida ikäneuvolatoiminnan kehittämistä.

Vanhusasiavaltuutetun tehtäviin ei katsottu kuuluvan yksittäisten asiakkaiden palvelujen ohjaus tai oikeuksien edistäminen esim. valitusasiat. Tavoitteena oli saada asiantunteva yhteistyöverkoston koordinoija, jolla on 'tunnustettu' asema. Vanhusasiavaltuutetun avuksi ehdotettiin asetettavaksi laaja-alainen asiantuntijaryhmä. Hanksuunnitelma sisälsi lisäksi ehdotuksen siitä, että vanhusasiavaltuutettu sijoitettaisiin Satakuntaliittoon. Yhteistyökumppanit pitivät tärkeänä, että tehtävä sijoittuu sellaisen toiminnan yhteyteen, jolla on lakisääteinen maakunnallinen tehtävä ja demokraattisesti toimiva hallinto.

'Satakunnan mallissa' korostettiin vanhusasiavaltuutetun tehtävää ja merkitystä ikäneuvolatoiminnan perustajana ja kehittäjänä sekä yleisemmin toiminnan ennaltaehkäisevää merkitystä. Jo tuolloin (2009) tuotiin hankkeeseen lisäarvoa erilaisten teknologisten sovellusten hyödyntämisen kautta.

Rahoitusta haettiin sekä Ray:lta että Stakesilta. Valitettavasti rahoituspäätökset tulivat kielteisinä. Valmistelun aikana luotiin laajapohjainen yhteistyöverkosto sekä ikäihmisten asioille myönteinen ilmapiiri. Tälle pohjalle perustettiin huhtikuussa 2010 Satakuntaliiton yhteyteen maakunnallinen Satakunnan vanhusneuvosto.

Satakunnan vanhusneuvosto on toimintansa aikana useita kertoja nostanut vanhusasiavaltuutetun tehtävän esille. 30.5.2011 annetussa lausunnossa sosiaali- ja terveysministeriölle korostimme sekä maakunnallisen että valtakunnallisen vanhusasiavaltuutetun tarpeellisuutta.

Tehtäväluettelossa viimeisenä mainitun ikäneuvolatoiminnan tärkeyden haluamme tässä yhteydessä nostaa painokkaasti esille, koska se on valtakunnallisessa lainsäädäntötyössä jatkuvasti jäänyt jalkoihin. Heinäkuussa 2019 Satakunnan vanhusneuvosto tapasi satakuntalaisia kansanedustajia. Tapaamisen keskeinen viesti oli, että kansanedustajien tulee vaikuttaa ikäneuvolatoiminnan määrittämiseksi lakisääteiseksi tehtäväksi kaikkiin kuntiin. Ikäihmisten neuvolassa voisi Satakunnan vanhusneuvoston mielestä toimia yhdyshenkilö, jonka tehtävä kytkeytyisi toiminnallisesti vanhusasiavaltuutetun tehtävään.

Yhteenveto:

Satakunnan Vanhusneuvosto tukee oikeusministeriön valmistelua valtakunnallisen vanhusasiavaltuutetun tehtävän perustamiseksi.

Satakunnan vanhusneuvosto korostaa lisäksi, että maakunnallisten vanhusasiavaltuutettujen tehtävät tulee valmistelun aikana organisatorisesti ja toiminnallisesti mahdollistaa lainsäädännössä sekä samalla tukea tavoitteita saada ikäihmisten neuvolatoimintaan luotua yhdyshenkilöverkosto.

Vanhusasiavaltuutettu toimisi tiiviissä yhteistyössä jo lakisääteisten vanhusneuvostojen kanssa. Maakunnallisten vanhusneuvostojen lakisääteisyttä on pitkälle valmisteltu. Satakunnan vanhusneuvoston lisäksi maassamme toimii joitain muitakin vapaaehtoisella pohjalla toimivia maakunnallisia vanhusneuvostoja tai neuvottelukuntia. Satakunnan vanhusneuvoston vahvuutena on, että se on Satakunnan maakuntahallituksen asettama ja nimeämä ja sillä on toimintasäännössä määritellyt tehtävät.

Satakunnan vanhusneuvosto on valmis toimimaan yhteistyökumppanina mahdollisen maakunnallisen pilotoinnin toteutuessa, ja muutenkin tarjoaa apuaan jatkovalmistelussa.

Satakunnan vanhusneuvosto